

**Національний університет біоресурсів і
природокористування України**

Юридичний факультет

Кафедра теорії та історії держави і права

**Студентський науковий гурток «Клуб юних
теоретиків»**

**Студентський науковий гурток «Дискусійний
клуб «De jure!»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

XVI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

16 листопада 2023 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

Матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVI
Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 16 листопада 2023 р.) / Укладачка:
Віра Качур. К., 2023. 234 с.

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**

Корон Ірина

студентка 4 курсу юридичного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України (м. Київ)

Правова охорона клімату*

Зміни клімату є однією з найактуальніших проблем сучасності. Вони спричиняють суттєві негативні наслідки для навколишнього середовища, економіки та суспільства. Правова охорона клімату – це система правових норм, що спрямована на запобігання змінам клімату, їх пом'якшення та адаптацію до них. На сучасний момент проблема зміни клімату є основною темою обговорення як на міжнародному рівні, так і на рівні окремих країн. Зменшення викидів парникових газів, відмова від використання вугілля та інших викопних палив, а також перехід до використання відновлюваних джерел енергії – це лише частина заходів, які країни можуть приймати на національному рівні для боротьби з кліматичними змінами.

Незважаючи на значні зусилля, що докладаються для охорони клімату, ця проблема залишається актуальною. Серед основних проблем правової охорони клімату можна виділити такі: недостатня ефективність існуючих правових механізмів; невирішеність питання про справедливий розподіл відповідальності за зміну клімату; недостатня участь громадськості в процесі прийняття рішень щодо охорони клімату. Нормативно-правові акти, що встановлюють основи кліматичної політики в Україні у сучасних умовах, отримують критику від законодавців і науковців, оскільки не завжди повністю віддзеркалюють сучасні реалії та можуть не бути ефективно втілені в життя. Тож розкриємо актуальні тенденції формування, реалізації та розвитку правової політики України в контексті протидії зміні клімату.

Боротьба зі зміною клімату стала суттєвою складовою екологічної політики численних країн світу, включаючи Україну. Особливо важливою вона визнається у зв'язку з тим, що протидія зміні клімату стає критичним

* Наукова керівниця – професорка кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені академіка В.З.Янчука Національного університету біоресурсів і природокористування України Людмила Міхневич

завданням, яке потребує негайних заходів для збереження природи для поточних і майбутніх поколінь.

Участь України у міжнародних договорах впливає на формування та впровадження її правової політики у сфері протидії зміні клімату. Ці договори визначають основи співпраці з іншими країнами з метою зменшення викидів парникових газів. Слід зазначити, що Україна має численні міжнародно-правові зобов'язання в області боротьби зі зміною клімату.

Слід відзначити, що в період з 31 жовтня по 12 листопада 2021 року відбулася Конференція ООН з питань зміни клімату (COP26) у місті Глазго (Шотландія), в якій брала участь Україна. На цій конференції наша країна представила оновлений національно визначений внесок. Крім того, в результаті проведення COP26 Україна стала учасницею Кліматичного пакту Глазго та угод щодо зменшення викидів метану та припинення вирубування лісів. Також, 5 листопада 2021 року Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй з питань зміни клімату». Це звернення включатиме проведення 26-ї сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, 16-ї сесії Конференції Сторін Кіотського протоколу, та 3-ї сесії Конференції Сторін Паризької угоди, які є важливими подіями у глобальних зусиллях з протидії зміні клімату. Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна» при підготовці офіційних документів, публікацій і звітів, у яких використовується статистична та інша інформація, надана Російською Федерацією. Заявивши про підтримку глобальних цілей з питань зміни клімату, вона привертає увагу міжнародного співтовариства до збройної агресії Російської Федерації проти України, яка створює загрозу екологічній ситуації на тимчасово окупованих українських територіях, і закликає сприяти реалізації та захисту екологічних прав людей, які на них проживають [1].

Клімат, як об'єкт правового регулювання, є поняттям поліаспектним і підходи до його розуміння змінюються на різних етапах розвитку суспільства [2, с. 7]. Клімат розглядається як природний об'єкт, що характеризує стан кліматичної системи, включаючи атмосферу, гідросферу, біосферу і геосферу, та визнається міжнародним екологічним правом як об'єкт, що піддається небезпечному антропогенному впливу через юридично визначені види діяльності, пов'язані з викидом парникових газів. Цей об'єкт вимагає вжиття спеціальних міжнародних і державно-правових заходів для стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, який утримує рівновагу кліматичної системи, а також для запобігання погіршенню безпеки та якості природного середовища у зв'язку з цим [2, с. 8].

В еколого-правовій доктрині України клімат визнається як складова системи об'єктів еколого-правової охорони. На жаль, чинне законодавство України не визначає клімат як самостійний об'єкт екологічних правовідносин, що призводить до відсутності його конкретного законодавчого закріплення і створює дисбаланс та неоднозначність в його тлумаченні. У традиційному розумінні об'єктами екологічного права є природно-ресурсні блага, які породжують правові відносини. У Європейському Союзі існує юридичне визначення поняття клімату, що надає можливість розробити правові механізми його регулювання. Основними джерелами положень щодо охорони клімату в ЄС є три установчі договори: Паризький договір про заснування

Європейського Об'єднання Вугілля і Сталі (1951 р.), Римський договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства (1957 р.) і Маастрихтський договір про заснування Європейського Союзу (1992 р.).

Норми, що стосуються охорони навколишнього середовища, визначені у розділі XIX «Навколишнє середовище» Договору про заснування Європейського Співтовариства. У контексті процесу євроінтеграції ключовим документом, який встановлює основи співпраці між Україною та Європейськими Співтовариствами, їх державами-членами, є Угода про партнерство [3].

Важливість та актуальність визначеної проблеми відзначається тим, що в Угоді про співробітництво у ст. 361 конкретизуються регіональні та глобальні проблеми навколишнього середовища, включаючи, серед іншого, сфери, пов'язані зі зміною клімату. Одним з важливих завдань для інтеграції України в Європейський Союз є гармонізація національної законодавчої бази з європейськими стандартами. Незважаючи на розробку механізмів адаптації, існують проблеми у визначенні юридичної природи клімату як об'єкта охорони та засобів його правового захисту. Важливо відзначити, що значна частина імплементаційних положень та вимог до вітчизняної правової системи, на жаль, досі не отримала законодавчого закріплення, а міжнародно-правові зобов'язання в сфері охорони клімату залишаються декларативними. Плани адаптації заходів щодо змін клімату не були повністю виконані.

Значним кроком є розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 року № 932-р, яке затвердило Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2030 року [4]. Це рішення є важливою подією, оскільки в даному першому національному доктринальному документі щодо протидії зміні клімату визначені основи для розробки законодавчих актів, стратегій та планів заходів у різних напрямках державної політики в цій області. Для впровадження цієї концепції в грудні 2017 року [5, с. 56], уряд затвердив План, який містить 49 заходів, з яких 33 спрямовані на запобігання зміні клімату, а 16 – на адаптацію до його змін.

Формування та виконання єдиної політики в сфері зміни клімату, що відповідає міжнародному законодавству, представляє собою складну задачу. Економічно обґрунтовані рішення повинні бути прийняті для всіх секторів економіки. Здійснення цілей Конвенції та Паризької угоди можливе лише за умови розвитку співпраці у розробці та впровадженні сучасних енергозберігаючих та екологічно обґрунтованих технологій. Також важливо забезпечити реалізацію потенціалу країни через участь у переговорному процесі стосовно формування та впровадження нових ринкових та неринкових механізмів глобальної угоди, розробки правил та процедур для звітності, передачі технологій та доступу до фінансових ресурсів [6, с. 237].

Таким чином, природно-ресурсний потенціал України є частиною загальноєвропейських природних багатств, і розв'язання екологічних проблем має глобальний характер через обмеженість природних ресурсів та зміни клімату. На основі аналізу внутрішнього законодавства можна зазначити, що правова стратегія нашої країни у сфері протидії зміні клімату потребує відповідних коригувань. Ці зміни пов'язані з необхідністю застосування комплексного підходу до вирішення цієї глобальної проблеми людства. Прийняті нормативно-правові акти не включають юридичного визначення

клімату та не встановлюють ефективних заходів для пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них. Необхідність удосконалення внутрішнього законодавства щодо поліпшення заходів з охорони клімату полягає у більш активному та комплексному використанні як традиційних, так і економічних методів регулювання для зменшення викидів парникових газів, переходу на нові (відновлювані) джерела енергії та підвищення енергоефективності.

Література

1. Про Звернення Верховної Ради України до Конференції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату, яка включатиме проведення 26-ї сесії Конференції Сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, 16-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Кіотського протоколу, та 3-ї сесії Конференції Сторін, яка є нарадою Сторін Паризької угоди, Генеральної Асамблеї ООН, Європейського Союзу, Ради Європи, парламентських асамблей, Європейського парламенту, Міжпарламентського союзу, інших регіональних і міжнародних організацій, урядів та парламентів іноземних держав, на підтримку глобальних цілей з питань зміни клімату: Постанова Верховної Ради України від 05.11.2021 р. № 1870-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-IX#Text>

2. Прохоренко К. А. Клімат як об'єкт еколого-правової охорони України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2013. 16 с.

3. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 р. № 1678-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18> (дата звернення 12.11.2023).

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 932-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249573705> (дата звернення: 12.11.2023).

5. Потапенко В. Пріоритети політики України щодо попередження глобального потепління у посткіотський період. Аналітична записка. Вісник Національного інституту стратегічних досліджень. 2010. Вип.2. С. 54–59.

6. Єрмолаєва Т.В., Коротун Т.В. Реалізація Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання зміни клімату. Молодий вчений. 2018. №10. С. 236–240.